

БИЛИМ БЕРҮҮ ФИЛОСОФИЯЛЫК МАСЕЛЕ КАТАРЫ

*Токоева Гулдана Самидиновна –
филол.и.доктору,
Нарматов Нурлис Каныбекович –
ю.и.к., доцент, Б.Осмонов атындагы ЖАМУ*

Аннотация: Билим берүү же билим алуу коомдун өнүгүшү менен шартталган жана тарыхый доорлорду басып өткөн адамды тарбиялап-окутуу же окуп билим алуу тутуму. Билим аркылуу социалдык болмуштагы адамдын инсан катары калыптануусу жүрөт, социалдык реалдуулуктан өзүнүн ордун табат, коомдун өнүгүүсүнө жеке салымын кошот. Билим берүү социалдык-маданий институт катары атайын мыйзамдар жана башка нормативдик документтер менен бекемделип, өнүгүүнүн багытын жана мазмунун аныктайт. Коомдун өнүгүүсүнө жана социалдык чөйрөдөгү жаңылануусуна жараша билим да реформага барат, жаңы мазмун жана форма менен толукталат, тынымсыз кыймылда жана өнүгүүдө болот. Философия билим берүүнү гносеологиянын бир маселеси катары талдоого алат жана анын диалектикалык маани-мазмунун изилдейт

Түйүндүү сөздөр: билим, билим берүү, коом, инсан, философия, социомаданий институт, болмуш, коомдук болмуш, феномен, модель, санариптештирүү.

ОБРАЗОВАНИЕ КАК ФИЛОСОФСКАЯ ПРОБЛЕМА

*Токоева Гулдана Самидиновна – д.ф.н.,
Нарматов Нурлис Каныбекович –
к.ю.н., доцент, ЖАГУ им.Б.Осмонова*

Аннотация: Образование или обучение понимаются как система обучения и воспитания человека, прошедшего через исторические эпохи и обусловленные развитием общества. Через образования человек в общественной жизни формируется как личность, находит свое место в социальной действительности, вносит личный вклад в развитие общества. Образование как социокультурный институт укрепляется специальными законами и другими нормативными документами, определяющими направление и содержание развития. В результате развития общества и новшеством социальной действительности, в сфере образования проводятся реформы, дополняются с новым содержанием и новой формой, в результате чего происходит эволюция образования. Философия анализирует образование как гносеологическая проблема и изучает ее диалектическую смысл.

Ключевые слова: знание, образование, общество, личность, философия, социокультурный институт, бытие, общественное бытие, феномен, модель, цифровизация.

EDUCATION AS A PHILOSOPHICAL PROBLEM

*Tokoeva Guldana Samidinovna - Doctor of
Philological Sciences,
Narmatov Nurlis Kanybekovich -
PhD in Law, Associate Professor, JASU named after
B. Osmonov JASU named after B. Osmonov*

Annotaton: Education or training is understood as a system of education and upbringing of a person who has passed through historical epochs and is conditioned by the development of society. Through education, a person in public life is formed as a person, finds his place in social reality, makes a personal contribution to the development of society. Education as a socio-

cultural institution is strengthened by special laws and other normative documents that determine the direction and content of development. As a result of the development of society and the innovation of social reality, reforms are being carried out in the field of education, supplemented with new content and a new form, resulting in the evolution of education. Philosophy analyzes education as an epistemological problem and studies its dialectical meaning.

Key words: *knowledge, education, society, personality, philosophy, sociocultural institution, being, social being, phenomenon, model, digitalization*

Киришүү

Адамзаттын өнүгүүсүнүн тигил же бул мезгилинде, дүйнөтаанымда, илимдин багытында “Билим деген эмне?”, “Окуу же окутуу деген эмне?” “Билим берүүнү кантип түшүнсө болот?” деген сыяктуу суроолор коюлуп келген жана учурда да булар күн тартибинен алынып салынган жок. Аталган маселеге карата байыркы доордогу философтор Аристотель, Платон, орто клымдагы Күнчыгыш Ренессансынын өкүлдөрү аль Фараби, Ибн Сина, Ибн Рушд, жаңы доордо Ф.Бэкон, Т.Гоббс, Дж.Локк, А.Коллинз Ф.М.Вольтер, Ж.Ж.Руссо ж.б. бир топ кызыктуу пикирлерин айтышкан. Заманбап окумуштуулар, педагогдор, коом таануучулар ой жүгүртүп, пикирлерин берүүнүн үстүндө. Учурда коомдук өнүгүүдө санариптештирүү, компьютердик технологияларды кеңири пайдалануу менен өнөр жай революциясынын жаңы этабы боло тургандыгы болжолдонууда. Мындай шартта билим берүү да артта калбастан коомдун талаптарына ылайык өнүгүүсү зарыл. Ага байланыштуу билим берүүнүн мазмунуна жаңы элементтерди кошууга, кээ бир жагдайларды өзгөртүүгө туура келет. Мунун баары коомдун талаптарын ылайык болот. Ошондуктан коомдун өнүгүшү менен билим берүү эриш-аркак жүрөт.

Материалдар жана изилдөө методдору Изилдөөнүн жүрүшүндө билим берүүгө байланышкан философиялык ойлор талдоого алынды жана билим берүү система катары изилденди. Кыргыз Республикасынын нормативдик-укуктук документтери, билим берүү стратегиясы жана концепциялары, 2040-жылга чейинки билим берүүнү өнүктүрүү программасынын материалдары пайдаланылды. Изилдөөнүн жүрүшүндө тарыхый-салыштырма анализ жасоонун негизинде себеп-натыйжалык байланыштардын мазмунун ачуу ыкмасы, анализ жана синтез, тарыхый-логикалык ыкмалар колдонулду.

Негизги бөлүк Билим маселеге карата байыркы мезгилден бери эле ойчулдар, философтор, илим тармагында алектенген аалымдар кызыгып, жеке дүйнөкабылдоосунун алкагында жоопторду берүү аракеттерин жасашкан. Антикалык философияда Платон, Сократ, Аристотель сыяктуу философтор билимди, окутууну адам ишмердүүлүгүнүн негизги багыты катары карашкан. Орто клымдагы Күнчыгыш Ренессансынын өкүлдөрү аль Фараби, Ибн Сина, Ибн Рушд жана Жусуп Баласагын өндүү ойчулдар өзгөчө оригиналдуу идеяларын калтырып кетишкен. Ал эми жаңы доордо философиялык категория катары изилдене баштайт. Англис философу Ф.Бэкондун: “Билим – бул күч” деген формуласы кийинки мезгилдеги изилдөөлөрдүн өзөгүн түзүп калды. Ал эми XVIII кылымда философиянын өзү билим берүү контекстинде каралып, “агартуу философиясы” катары өнүккөн. Аталышынан белгилүү болуп тургандай таанып билүүдө “билим”, “окутуу” “билим берүү” философиялык маселе катары, ал жөн гана маселе эмес, бирден бир маанилүү изилдөөнүн предмети катары каралат жана маданият менен дүйнөлүк тарыхтын жүрүшүнө олуттуу таасирин тийгизет. Европада агартуу идеясынын башатында англис философтору Т.Гоббс, Дж.Локк, А.Коллинз турса, Францияда Ф.М.Вольтер, Ж.Ж.Руссо, Э.Кондильяк андан ары өнүктүрүшкөн. Алардын ишмердигинин негизги милдети болуп илимий билимди, саясий эркиндиктрети, коомдук өнүгүүнү жайылтуу жана бейкалыстыктан, ырым-жырымдан кайтуу болгон.

Агартуу доорунда философия маданий өнүгүүнүн негизи катары болот да, философиянын доору деп кабылданат. Акылга ишеним артуу Агартуу доорунун негизги

белгиси болуп калат да, анын өкүлдөрү адам акылынын жардамы менен коомду өнүктүрүүгө болоорун айтышат. Адам болмушундагы кыйынчылыктар түшүнбөөчүлүктөн жана билбестиктен пайда болот, аны таанып билүү жана агартуу аркылуу жеңсе болот.

Дж.Локк, Д.Дидро жана башка ойчулдардын философиялык жана билим берүүчүлүк көз караштарынын негизги маселеси окутуу жана тарбиялоо болгон. Аталган маселелер инсанды акыл жана дене түзүлүшү жагынан калыптандыруу, жан дүйнөсүн жана акыл жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү процесси катары изилдөөлөрдүн предметине айланган.

XX-XXI кылымдарда билим берүү ушул доордун эң башкы маселелеринин бир болуп калды. Интеллектуалдык чөйрөдө белгилүү болгон Эл аралык саясий, финансы, маданий жана илимий элитаны бириктирип турган Рим клубу уюшулган мезгилинен бери эле билим берүү маселесин изилдөөнүн предмети катары билген. 1968-1981-жылдары “Өнүгүүнүн чектери” деп аталган изилдөөлөрдү жүргүзгөн. Рим клубу 1974-жылы “Билим берүүнүн чеги жок” деген докладында билим берүүнү эки тибин көрсөткөн: колдоочу жана инновациялык. Андан кийинки коомдук өнүгүүлөр билимдин негизги типтеринин мүнөздөлүшүнө тактоолорду талап кылган. Натыйжада билим берүүдө адамды калыптандырууга багытталган билим берүү жана адамды өнүктүрүүгө багытталган билим берүү деп эки тибин айырмалана баштаган. Билим берүүнүн биринчи тибин салттуу же авторитардык билим берүү; билим берүүнүн мазмуну болуп эсептелген педагогикалык жактан калыпка салынган коомдук тажрыйбаны мугалим тарабынан өткөрүп берүү жана окуучу, тарбиялануучу тарабынан аны өздөштүрүү педагогикалык процесстин негизги кызматы катары болгон. Мындай билим берүүнү уюштуруунун процедурасы төмөндөгүдөй болгон: алгач мамлекет, коом жана индивид тарабынан өздөштүрүү зарыл деп эсептелген коомдук тажрыйба тандалып алынат, андан кийин ал билим берүүнүн мазмунун өздөштүрүү анын максаттары катары алынат. Билимдин бул моделин педагогика илиминде билим берүүчү катары мүнөздөйт. Адамды өнүктүрүү функциясы экинчилик мааниге ээ. Билим берүүнүн экинчи тибин – адамга багытталган билим берүүдө билим берүүнүн мазмуну негизги педагогикалык чеберчиликтин кызматын аткарат, адамдын өнүгүүсү анын максаттарына ылайык тандалып алынат да, көп түрдүү болот.

Билим берүү социомаданий институт катары адамзаттын тарыхы менен бирге өнүгүп, туруктуулугу, консервативдүүлүгү менен айырмаланып келсе, бүгүн адамды өнүктүрүүгө багытталышы керек. Анткени адамды философиялык жактан изилдөө, аны бир нече илимдердин изилдеши адам табиятынын көп жактуулугун жана бир мааниге ээ эмес экендигин көрсөтүп жатат.

Учурда билим берүү тарыхый-маданий жактан өнүктүрүлүп келген билимдерди жаңы муун тарабынан өздөштүрүү жана аны өткөрүп берүү процесси деп кабылданат. Билим берүү коом тарабынан максаттуу түрдө бала бакчада, орто мектептерде, кесиптик орто жана жогорку окуу жайларында ж.б. билим берүү мекемелеринде ишке ашырылат. Билим алууну ушул аталган жайларда эле ишке ашырбастан, адам өз алдынча, же үй бүлөдө да билим алат, өзүн өзү өнүктүрөт. Ушундан улам КРнын билим берүү мыйзамында билим берүү төмөндөгүдөй түшүндүрүлөт: “Билим берүү - инсанды, коомду жана мамлекетти гармониялуу өнүктүрүү максатында окуп жаткандардын мамлекет тарабынан белгиленген билим берүү деңгээлине жетишүүсүн тастыктоо менен коштолгон тарбиялоонун жана окутуунун тынымсыз, тутумдуу процесси. Билим алуу деп окуп жаткандардын тиешелүү документ менен тастыкталган белгилүү бир билим деңгээлине жетиши жана аны ырасташы түшүнүлөт” <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/1216?cl=ky-kg>].

Биздин изилдөөбүз заманбап билим берүү маселесине арналгандыктан ушул өңүттө талдоону улантсак. Учурдагы жаңы билим берүү реалдуулугун шарттап турган ааламдашкан коомдогу карама каршылыктардын орун алышы, санариптешкен жаңы

муундун калыптанышы, билим берүүнүн чегинин белгилүү мейкининен сырткары чыгышы сыяктуу жагдайлар бар. Биздин өлкөдө аталган жагдайларга ыңгайлаштыруу максатында бир нече укуктук-ченемдик документтер жана билим берүүнү өнүктүрүүнүн программалары кабыл алынып ишке ашырылган, кээ бирлери учурда өзүнүн максаты менен милдеттерин чечүүнүн үстүндө. Билим берүү багытындагы алгачкы мамлекеттик деңгээлде кабыл алынган документ катары “Билим берүүнүн мамлекеттик доктринасы” эсептелет. Анда “билим берүүнүн деңгээли заманбап дүйнөдөгү мамлекетти жана коомдогу адамды аныктайт жана адамзаттын туруктуу өнүгүүсүнүн улуттук стратегиясынын составдуу бөлүгү болуп саналат” [3-б <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/3397>] – деп белгиленет. Билим берүүнү андан ары өнүктүрүү максатында Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2020-жылга чейин өнүктүрүү концепциясы» жана «Кыргыз Республикасындагы билим берүүнү 2012-2020-жылдарда өнүктүрүү стратегиясы» ишке ашырылган.

Учурда 2018-2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясына ылайык 2021-2040-жылдары Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү программасы, Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2021–2030-жылдарга карата өнүктүрүүнүн концепциясы ишке ашырылууда. Бул документтерде билим берүү саясатындагы стратегиялык багыттары белгиленип, өнүгүүнүн багыты жана темпи аныкталган. Билим берүүнүн бардык тармагын жана баскычтарын камтыган өнүгүүнүн бул документтери өткөн менен учурду талдап, келечекке болжолдоолорду жүргүзөт.

Билим берүүнүн алгачкы баскычы болгон мектепче чейинки билим берүүнү талдоого алууда өткөн чакка кайрылып учурга талдоо келтирели. Биздин өлкөдө 2011-жылы 741 мектепке чейинки уюмдар болсо, 2016-жылы 1296, 2020-жылы 1648 жеткен. Бул 2011 жылга салыштырып караганда дээрлик 2 эсе өскөн. Ал эми жалпы билим берүү уюмдары 2011-жылы 2204 болсо, 2016-жылы 2234, 2020-жылга карата алардын саны 2296 болгон. Бул сандарга талдоо жасасак, 2011-жыл менен акыркы мезгилге карата алганда жалпы билим берүү мекемелеринин саны 90 дон ашыкка көбөйгөн. Мындан эмнени айтмакчыбыз, биздин республикада мектепке чейинки билим берүү багыты боюнча бир топ алгылыктуу иштер жүргөндүгүн кабарлайт. Ошол эле учурда билим берүүнүн ушул баскычында чечүүнү талап кылган маселелер да эле алдыда тургандыгын билдирет. Анткени статистикалык маалыматка кайрыла турган болсок 2020-жылга карата мектепке чейинки уюмдарындагы балдардын саны 213961 жеткен. Бул жалпы мектепке чейинки курактагы балдардын болжолдуу түрдө 30 пайызга жакынын түзөт. Ал эми жалпы билим берүү уюмдарынын саны көбөйгөнү менен 2010-жылдардагы бул багыттагы маселелер чечилди деп айта албайбыз, анткени 2011-жылы жалпы билим берүү уюмдарында билим алгандардын саны 1015172 болсо, 2021-жылы 1407592 өскөн [<http://www.stat.kg/ru/opendata/category/632/>]. Маалыматта көрүнүп тургандай билим берүү уюмдарынын саны өскөнү менен 10 жыл ичинде окуган окуучулардын саны 400 миңге көбөйгөн. Бул да эле болсо билим берүү уюмдарында окуган окуучулардын санынын мектептин санына карата алганда дээрлик ашыкча экендигин көрсөтүп турат. Учурда шаар жерлеринде үч нөөмөт менен окуган мектептердин саны арбын жана класстардагы окуучулардын саны коюлган нормадан алда канча ашыкча болгон мектептер четтен табылат. Башталгыч жана орто кесиптик билим берүүдө ырааттуу иштер жүргүзүлүп жаткандыгын белгилеп кетүү керек. Анткени өлкөдө башталгыч кесиптик билим берүү аркылуу эмгек рыногуна адистерди даярдоо маселеси чечилүүдө. Ошондой эле сырткы миграцияга катыштыгы барлар катары жаш курактагылар эсептелгендиктен аларга башталгыч кесиптик билим берүү мамлекеттин билим берүү саясатындагы маанилүү багыт. Орто кесиптик билим берүү системасында даярдалып жаткан адистиктердин көптүгүнө карабастан IT-технология багытындагы адистерге суроо талап жогору бойдон калууда. Кыргызстандагы жогорку кесиптик билим берүү багыты боюнча алдыда бир нече

милдеттер турат. Окуу жайларда илимди өнүктүрүү, классикалык университеттен илим изилдөөчү окуу жайга айландыруу маанилүү маселе. Ошондой эле жогорку окуу жайларынын келечектеги ордунун аныкталышы боюнча республикалык, эл аралык рейтингдерге катышуусу коюлууда. Биздин республиканын жогорку окуу жайларынын ордунун аныкталуусу (позиционирование) боюнча акыркы жылдары жогорку окуу жайларын ранжирлөө иши жүрүүдө. Бул ишти Казакстан Республикасынын көз каранды эмес аккредитациялоо жана рейтингдөө агентствосу ишке ашырууда. Биздин өлкөнүн Билим берүү жана илим министрлиги бул багытта аткарчу иштер алдыда деп белгилеп жатканы абдан туура. Анткени учурда кээ бир жогорку окуу жайлар билимди экспорттоочу гана мекеме болбостон, эл аралык деңгээлде илимдин жана анын жыйынтыктарын өндүрүшкө киргизген, коммерциялаштырууга багытталган илимий мекеме катары таанылуусу учур талабы. «Кембридж феномени» деген өнүгүүнүн багыты сунушталууда. Бул жогорку кесиптик билим берүүдө “окутуу илимий изилдөө менен айкалышта ишке ашырылган, көп кырдуу билим берүүгө алып келет” [2, 15-б] – деп болжолдонууда. Билим берүүнүн келечегине карата көз чаптырып боолголоо бүгүнкү күндөгү ишмердүүлүктүн маанилүү жагы. Ушул максатта 2040-жылга чейинки билим берүү программасында төмөндөгүдөй милдеттерди чечүү белгиленген. Алар: “1. Адилеттүү, бирдей жеткиликтүүлүктү камсыздоо; 2. Сапатты камсыздоо; 3. Натыйжалуу башкаруу жана каржылоо” [3, 10-б]. Ушул милдеттердин маанилүүсү катары сапатты камсыздоо жагына өзгөчө басым жасоо зарыл. Анткени билимдүү, кесипкөй адистерди даярдоодо ар бир окуу жай сапаттын кепилдиги болушу шарт. Биздин өлкөдө да жогоруда аталган феноменге багыт алуу менен үчүнчү муундагы университеттердин катарына кошулууну стратегиялык багыт катары максат кылууда.

«Кембридж феномени» жана анын пайда болгон тарыхына кайрыла кетели. XX кылымдын 60-жылдарында Англиянын Кембриджир шаарында жогорку технологиялуу компаниялар орун ала баштайт да, ал артта калган графстводон экономикалык жактан өнүккөн жашоо жыргалчылыгы жагынан экинчи деңгээлдеги аймакка айланат. Анын себеби болуп ошол аймактагы Кембридж университети менен интерактивдүү өз ара карым-катнашы, жана анын негизинде университеттин өзүнүн модернизация болуусу эсептелет. Ушул эки трансформациялануу “Кембридж феномени” деген ат менен белгилүү болот. Аталган кубулушка философиялык талдоо жасап карасак, ага чейин эле АКШнын жогорку окуу жайлары, мисалы, Массачусет технологиялык университети, Стэнфорд ж.б. университеттерде ушундай аналогиялык трансформация болгон. Бир нече жүздөгөн жогорку технологиялуу фирмалар университеттеги жаралган ойлоп табуучулугу жана идеяларынын негизинде гүлдөп өнүккөн. Эгерде 1970-жылдары Кембриджерде 20 компания болсо, 187-жылы 360 компания болгон, аларда иштеген кызматкерлер негизинен Кембридждин бүтүрүүчүлөрү болгон.

Учурда Кембридж технополиси 3000 жакын жогорку технологиялуу ишканалары менен белгилүү жана анда 60 миңге жакын жумушчу орундары түзүлгөн. Ошол эле учурда көптөгөн эл аралык компаниялардын жеке өндүрүүчү жана изилдөөчү бөлүктөрү бар. Кембридж университети 80ден ашык Нобель сыйлыгынын лауреаттарын даярдап чыгарган (2008-жы 83 болчу) <https://marketing.wikireading.ru/hhTQdC3No1>.

1990-жылдан баштап компаниялар менен университеттин ортосунда биргелешкен изилдөөлөр жүргүзүлө баштаган. Бул компаниялардын изилдөө иштерине болгон чыгымдарын азайткан жана университетке гранттарды берүүгө шарт түзгөн. Университетте билим берүү, илим изилдөө иштеринен сырткары ишкердикке да жол ачылат. Интеллектуалдык менчикти коммерциялоо жолго коюлат. Жаңы фирмалардын ачылышына мүмкүндүк берет. Кембридж илимий парктын ишмердигинин негизинде университеттин өзүндө 70 тен ашык жогорку технологиялуу компания иштеп, 5000 ашык адам эмгектенет. Бул феномен үч негизги диалектикалык байланыштагы кубулушту

камтыган: жогорку технологиялуу коомчулукту калыптандыруу, университетти модернизациялоо жана техностартаптар үчүн инфраструктураны түзүү. Демек, Кембридж университетинин моделинде үчүнчү муундагы университетти курууну максат кылсак, анда глобалдык мейкиндиктеги билим берүү деңгээлине көтөрүлө алабыз. Анткени жаңы муундагы университеттердин өзгөчөлүгүнүн бири болуп коомго кызмат кылуу, базар экономикасынын суроо талаптарын канаттандыруучу адистер менен камсыз кылуу, техностартерлерди колдоо жолу менен ишкердикти, интеллектуалдык менчикти өнүктүрүү эсептелет. Билим берүү программасында келечекте “4.0 Индустриясы” деп аталган төртүнчү өнөр жай революциясы болжолдонуп жатканын жана “ушундай инновациялык мейкиндикте коом өзүн жоготуп алуусун каалабаса, билим берүү системасын жаңы нукта өнүктүрүшү зарыл” (2, 5-6) – деп белгилейт.

Билим берүүнүн система катары карап келе жатабыз. Эгерде система болсо ал курамына бир нече элементтерди камтыйт; кезегинде ал бөлүктөр карым-катнашта болуп өнүгүү абалында болот; андай болбосо анда билим берүү система катары өнүгө албайт. Анын өнүгүүсүнө таасирин тийгизген реалдуулук – коомдук болмуш. Коомдун өнүгүүсү билим берүүнү анын талаптарына ылайык ыңгайланышууну жана суроо талабын аткарууну шарттайт. Ушундай шартталгандыкты келечекте үчүнчү муундагы университеттер чече алат. Андыктан ушул моделге негизделип өнүгүү жогорку кесиптик билим берүүнүн ролун дагы жогорулатат. Демек, билим берүү философиянын гносеологиялык маселеси; анын табиятын, калыптанышын жана өнүгүшүн, мазмунун жана формасын изилдейт. Билим берүү – философиялык маселе катары адамзаттын өнүгүүсү менен бирге жаралып, белгилүү баскычтар аркылуу өнүгүп, социалдык феномен катары таанылып келген. Коомдун болмушунда социомаданий институт катары болуп курамына бир нече элементтерди, мазмун менен форманы, бүтүн менен бөлүктү алат. Диалектиканын мыйзамдарын ылайык билим да кыймылда, кайсы бир багытты көздөп өнүгүүдө турат. Коомдун талаптарына ылайык ыңгайлашат, багытын өзгөртөт, темпин аныктайт.

Талкуулар Аталган изилдөө Жалал-Абад мамлекеттик университетинде илим күнүнө карата өткөрүлгөн илимий-практикалык конференцияда апробацияланды. Кээ бир идеялары “Билим берүүнүн философиялык маселелери” курсун окуган магистрлерге лекциялык жана практикалык сабактарды өтүүдө тааныштырылган. Айрым маселелери магистрлердин өз алдынча иштерин уюштуруп өткөрүүдө талкууга алынды.

Корутунду Жусуп Баласагын бабабыз: “Билим берди – адамзат улуу болду, Окуу менен көп ачты сырдуу жолду” [5, 58] – деп айткандай билим аркылуу табият, коом жана башка реалдуулук таанылат, жашырылган, билинбеген жактары ачылат. Билим адамдын инсандыгын, анын жеке Менин көрсөткөн баалуулук. Ал аркылуу коомдун өнүгүшү шартталат; ошондуктан билим берүү менен коом тыгыз байланышта. Билим берүү система катары мектепке чейинки билим берүүдөн тартып жогорку кесиптик билим берүүгө жана өз алдынча билим алуу маселесин да өз ичине камтыйт. Байыркы мезгилден бери изилдөөнүн предмети болуп келген окутуу жана билим берүү да заманбап коомдо глобалдашкан билим берүүнү ишке ашырууну талап кылууда. Анткени учурда “санарип муун” деп аталган социалдык катмардын жаралышы күтүлүүдө. Мындай шартта билим берүү да ошол талаптарга жооп бере алган социалдык чындык болуусу зарыл.

Колдонулган адабияттардын тизмеси

1. Кыргыз Республикасынын билим берүү мыйзамы, 2003-жылдын 30-апрели
2. Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2021-2030-жылдарга карата өнүктүрүүнүн концепциясы.
3. 2021-2040-жылдары Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү программасы.

4. Государственная доктрина образования в Кыргызской Республике // <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/3397>
5. Баласагын, Жусуп Куттуу билим: Дастан/Байыркы түрк тилинен которгон Т.Козубеков. – М., 1993. – 496 б.